

ВЕСНЯНІ ЕФЕМЕРОЇДИ ТЕРИТОРІЇ МЕЗИНСЬКОГО НПП

Свердлов В.О.

Мезинський національний природний парк (Україна)

Мезинський НПП знаходиться в північній частині Коропського району Чернігівської області. Загальна площа Парку становить 31035,2 га. За фізико-географічним районуванням територія належить до Мішанолісової зони, Поліського краю, Новгород-Сіверського Полісся. За геоботанічним районуванням територія належить до Європейської широколистянолісової області, Східноєвропейської провінції, Лівобережнополіського округу дубово-соснових, дубових, соснових, заплавних лук і евтрофних боліт. Територія Мезинського НПП знаходиться в межах Понорницького лесового острова.

В період 2012-2013 рр. нами на основі вивчення весняних синузій окремих ділянок листяних та мішаних лісів, узлісь на території НПП (східна, західна та південна частини) було виявлено 14 видів, які можна віднести до групи весняних ефемероїдів. Серед них *Adoxa moschatellina* L., *Allium ursinum* L., *Anemone ranunculoides* L., *Anemone nemorosa* L., *Corydalis cava* (L.) Schweigg. & Koerte, *Corydalis intermedia* (L.) Merat, *Corydalis marschalliana*

(Pall. ex Willd.) Pers, *Corydalis solida* (L.) Clairv., *Chrysosplenium alternifolium* L., *Dentaria bulbifera* L., *Ficaria verna* Huds aggr., *Gagea lutea* (L.) Ker Gawl., *Gagea lutea* (L.) Ker Gawl., *Scilla bifolia* L.

За літературними й оригінальними даними у флорі території Мезинського НПП представлений 1 вид ефемероїдів (*Allium ursinum* L.), занесений до Червоної книги України[7] та 3 регіонально рідкісних види (*Anemone nemorosa* L., *Scilla bifolia* L., *Corydalis marschalliana* (Pall. ex Willd.) Pers.), які охороняються в Чернігівській обл.[6]

Угрупування із синузійми весняних ефемероїдів потребують постійних моніторингових спостережень з метою оцінки стану рослинного покриву, динаміки фітокомпонентів, зокрема чисельності популяцій рідкісних і зникаючих видів, та збору іншої наукової інформації. В літературі наводяться загальні відомості про склад та структуру весняних синузій ефемероїдів Новгород-Сіверського Полісся. [3]

Ценотично всі ці види пов'язані з неморальною групою лісів. В цілому ж лісова рослинність Мезинського НПП характеризується тим, що в ній переважають нетипові для Полісся дубові, липово-дубові, кленово-липово-дубові ліси та їх похідні. Серед лісів дубової групи переважають не ацидофільні, а нейтрофільні, що обумовлюється багатством і строкатістю ґрунтових умов.[1]

Наведемо відомості про їх поширення на території Мезинського НПП.

Adoxa moschatellina. Популяції виявлені в околицях сс. Рихли та Радичів.

Allium ursinum зустрічається в околицях сс.. Рихли та Великий ліс.

Anemone ranunculoides – звичайний вид для території Мезинського НПП.

Anemone nemorosa. Популяції виявлені в околицях сс. Рихли та Радичів.

Corydalis cava зростає на території ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Рихлівська дача».

Corydalis intermedia. Популяції виявлені в околицях сс. Радичів та Рихли.

Corydalis marschalliana зростає на території ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Рихлівська дача».

Corydalis solida. Популяції виявлені в околицях сс.. Рихли, Радичів та Сміле.

Chrysosplenium alternifolium – звичайний вид, поширений по берегах річок на території Мезинського НПП.

Dentaria bulbifera зростає на території ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Рихлівська дача».

Ficaria verna поширена по всій території Мезинського НПП.

Gagea lutea поширений по всій території Мезинського НПП разом з *Gagea lutea* (L.) Ker Gawl.

Scilla bifolia у дикому стані зустрічається на території ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Рихлівська дача».

Флористично багатими є синузії весняних ефемероїдів у корінних кленово-липово-дубових лісах на Понорницькому лесовому острові (Коропський р-н Чернігівської обл.), що нині входять до Мезинського НПП. В ур. Вишенська дача у складі синузій відзначено 3-5 видів. На плато, верхніх і середніх частинах схилів лісова рослинність представлена асоціаціями *Tilieto-Acereto-Quercetum stellarioso-aegopodiosum* та *Quercetum stellarioso-aegopodiosum*. Серед весняних ефемероїдів домінує *A. ranunculoides* (10-20 %), спів домінують *C. solida* (3-5 %) та *F. verna* (3-5 %). З проєктивним покриттям до 3% відзначаються *G. lutea*, *G. minima*, *C. cava*. Загальне проєктивне покриття ефемероїдів – 15-30 %. По нижніх частинах схилів та днищах ярів (ліси асоціацій *Tilieto-Quercetum-aegopodiosum* та *Tilieto-Fraxietosum-aegopodiosum*) у складі синузій весняних ефемероїдів домінує *F. verna* (10-40 %). Співдомінує *A. ranunculoides* (5-10 %), звичайними видами синузії є *G. lutea*, *C. cava*. Загальне проєктивне покриття весняних ефемероїдів тут збільшується до 50%. [3]

Найбагатші синузії весняних ефемероїдів описані в урочищах Великий ліс (на схід від с. Будище) та Рихлівська дача. В їх складі налічується 6-7 (8) видів. Домінанти, крім *A. ranunculoides* (5-15 %), виступають також *C. cava* (5-15 %) та, зрідка, *Corydalis intermedia* (L.) Merat. (3-5 %). При цьому у березових та осикових лісах домінує *A. ranunculoides*; *C. cava* – на нижніх частинах схилів; *C. intermedia* – на плато і південних схилах. *C. cava* домінує у лісах з переважанням у трав'яному ярусі *Stellaria holostea*, *Aegopodium podagraria*, *F. verna* - *Aegopodium podagraria*, *A. ranunculoides* - *Carex pilosa*. Серед інших видів відзначений *D. bulbifera*, в ур. Рихлівська дача – *Scilla bifolia* L. і за літературними даними *Corydalis marschalliana* (Pall. ex Willd.) Pers.

Отже, на території Мезинського НПП (східна, західна та південна частини) було виявлено 14 видів, які можна віднести до групи весняних ефемероїдів.

Література

1. Літопис природи Мезинського НПП. Т.2. – Мезин, 2009. – С. 35-49
2. Маевський П. Весенняя флора Средней России. 9 изд., испр. и доп. – М., 1925. – 120 с.
3. Панченко С.М., Лукаш О.В., Черноус О.П. Весняні ефемероїди листяних лісів Лівобережного Полісся// Укр.ботан.журн. – 2006. – 63, №5. – С.671-680.
4. Природно-заповідний фонд Чернігівської області / Під заг. ред. Ю.О. Карпенка. – Чернігів, 2002. – С. 240
5. Определитель высших растений Украины. Ин-т ботаники им. Н.Г. Холодного. – Фитосоцицентр, 1999. – 548 с.

Приоритеты научной ценности особо охраняемых природных территорий Полесья.
Материалы международного научно-практического семинара.

20 февраля 2014 г., Чернигов, Украина

6. *Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / Укладачі: докт. біол. наук, проф. Т.Л. Андрієнко, М.М. Перегрим. – Київ: Альтерпрес, 2012. – С.141-142*

7. *Червона книга. Рослинний світ/ за ред. Я.П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 60.*